

nebyl krutý, nesnášel — pochopitelně instinktivně — dona Rebu, rád hlasitě prozpěvoval nejrůznější písničky s Curenovými texty a hrál si s lodičkami. Rumata pro něj objednával z metropole obrázkové knížky, vyprávěl mu o hvězdném nebi a jednou si chlapce navždy získal vyprávěním o létajících lodích. Pro Rumatu, který se málokdy setkával s dětmi, byl desetiletý princ přímým protikladem všech společenských vrstev této divoké země. Právě z takových obyčejných modrookých chlapečků, stejných u všech vrstev, vyrůstali později lidé plní bestiality, zaostalosti a slepě poslušnosti. A přitom v dětském věku v nich přece nebyly žádné stopy a zárodky podobných zrůdností. Kolikrát si Rumata pomyslel, jak krásné by bylo, kdyby z planety zmizeli všichni lidé starší deseti let.

Princ už spal. Rumata převzal stráž. Stál přitom vedle vystřídáného gardisty u postele spícího chlapce, prováděl složité, etiketou předepsané pohyby tasenými meči, podle tradice zkontroloval, jsou-li všechna okna zavřená, jsou-li chůvy na svých místech, hoří-li ve všech pokojích svícný, vrátil se do předsíně, zahrál si s vystřídáním gardistou partii vrhcábů a pozeptal se, jak urozený don nahlíží na to, co se ve městě děje. Urozený don, muž neobyčejného rozhledu, se hluboce zamyslel a vyslovil domněnku, že se prostý lid chystá oslavit den svatého Miky.

Když osaměl, přistrčil si Rumata křeslo k oknu, usadil se co nej pohodlněji a zadíval se na město. Princův dům stál na návrší a ve dne se odtud dalo přehlédnout celé město až k moři. Teď však se všechno utápělo v temnotě, jen tu a tam jiskřily shluky světél — to na křižovatkách stáli příslušníci úderných oddílů s pochodněmi a čekali na signál. Město spalo, nebo se aspoň tvářilo, že spí. Zajímalo by mě, zda obyvatelé cítí, že se na ně dnes v noci hrne něco hrozného. Nebo se stejně jako urozený don neobyčejného rozhledu rovněž domnívají, že se někdo chystá na oslavu dne svatého Miky? Dvě stě tisíc mužů a žen. Dvě stě tisíc kovářů, zbrojířů, řezníků, kramářů, klenotníků, hospodyněk, prostitutek, mnichů, směnárníků, vojáků, tuláků a zbylých vzdělanců se teď převalovalo na svých dusných, pachem štěnic prosycených postelích. Spalí, milovali se, v duchu přepočítávali zisk, plakali, skřípěli zuby ze zlosti nebo pro urážku... Dvě stě tisíc lidí! A pro cizince ze Země měli všichni něco společného. Nejspíš to, že

všichni skoro bez výjimky ještě nebyli lidmi v dnešním slova smyslu, ale jen hrubými odlitky, ingoty, z nichž teprve krvavé věky historie vysoustruhují pravého, hrdého a svobodného člověka. Byli pasivní, chamtiví a neuvěřitelně, fantasticky sobečtí. Psychologicky byli skoro všichni otroky — otroky víry, otroky sobě podobných, otroky drobných vášní, otroky ziskuchtivosti. A jestliže se z vůle osudu některý z nich narodil nebo stal pánem, nevěděl, co si se svou svobodou počít. A v nejkratší možné době se znovu stával otrokem — otrokem bohatství, otrokem zvrácené nestřídmosti, otrokem zhýralých přátel, otrokem svých otroků. Veliká většina jich za nic nemohla. Byli příliš pasivní a příliš nevzdělaní. Jejich otroctví spočívalo v pasivitě a nevzdělanosti, ale přitom pasivita a nevzdělanost rodily nové a nové otroctví. Kdyby byli všichni stejní, ruce by musely bezmocně klesnout a nebylo by žádné naděje. Ale oni přece jen byli lidmi, nositeli jiskry rozumu. A neustále, hned tady, hned tam se v jejich mase zažehovaly a rozhořivaly plamínky nepředstavitelně vzdálené a nevyhnutelné budoucnosti. Zažehovaly se bez ohledu na cokoli. Bez ohledu na svou zdánlivou nesmyslnost. Bez ohledu na útlak. Bez ohledu na to, že byly zadupávány. Bez ohledu na to, že je nepotřeboval nikdo na tomto světě a naopak všichni na tomto světě byli proti nim. Bez ohledu na to, že v nejlepším případě mohly spoléhat pouze na pohrdavou, nechápavou lítost...

Tyto plamínky nevěděly, že budoucnost mluví v jejich prospěch, že budoucnost je bez nich nemožná. Nevěděly, že v tomto světě hrozných příznaků minulosti jsou jedinou realitou budoucnosti, že jsou fermentem, vitamínem v organismu společnosti. Zničte tento vitamín a společnost bude zahnívat, vypuknou sociální kurděje, svaly zeslábnu, oči přestanou vidět, zuby vypadnou. Žádný stát se nemůže vyvíjet bez vědy, jinak ho zničí sousedé. Bez umění a celkové kultury ztrácí stát schopnost sebekritiky, začíná podporovat mylné tendence, každou vteřinu plodí licoměrníky a zrůdy, vychovává v občanech kořistnictví a domýšlivost a nakonec se zase stává kořistí rozumnějších sousedů. Je možné podle libosti pronásledovat písmáky, zakazovat vědy, vymyčovat umění, ale dříve nebo později bude nutno se vzpamatovat a třeba se skřípěním zubů, ale přece jen otevřít brány všemu, co tak nenávidí vládychtiví tupci a omezení. A být

tihle šedí, kteří jsou u moci, sebevíc opovrhují znalostmi, nejsou schopni nic učinit proti historické objektivitě, mohou vývoj jen přibrzdit, nikoli zastavit. Třebaže se bojí vědomostí, třebaže jimi pohrdají, stejně dospějí k tomu, že je budou podporovat, aby se udrželi u moci. Dřív nebo později budou muset dovolit otevřít univerzity, vědecké společnosti, zakládat výzkumné ústavy, observatoře, laboratoře, vytvářet kádry rozumných a vzdělaných lidí, kteří už nebudou pod kontrolou, lidí s naprosto odlišnou psychologií, s naprosto jinými potřebami. A tito lidé nemohou existovat a tím méně pracovat v dřívější atmosféře přízemní ziskuchtivosti, nízkých zájmů, tupé samolibosti a výhradně tělesných potřeb. Potřebují novou atmosféru — atmosféru všeobecného a neomezeného poznání, prochnutou tvůrčím úsilím, potřebují spisovatele, malíře, skladatele, a šedí, stojící u moci, musejí i tento ústupek učinit. Kdo se vzepře, bude smeten chytřejšími protivníky v boji o moc, ale ten, kdo tento ústupek učiní — je to paradox — si tím nevyhnutelně kope vlastní hrob. Protože pro zabedněné egoisty a fanatiky je smrtelně nebezpečný vzrůst kulturnosti lidu v celém rozsahu — od přírodovědných výzkumů až po schopnost naslouchat s požitkem vážné hudbě... A pak přichází epocha obrovských sociálních otřesů, které provází dosud nevídaný rozvoj vědy a zároveň s tím široký proces intelektualizace společnosti, epocha, kdy se šedé hnutí vzpíná k posledním bojům, jejichž bestialita vrací lidstvo do středověku, je v těchto bojích poraženo a pak ve společnostech zbavené třídního útlaku mizí jako reálná síla navždy.

Rumata se stále díval na město strnulé v temnotě. Tam kdesi v páchnoucí komůrce, schoulen na ubohém lůžku, se v horečce zmítá zmrzačený otec Tarra, bratr Nanin sedí vedle něj u rozviklaného stolu, opilý, veselý a zlostný, dopisuje svůj Traktát o pomluvách a škodolibě maskuje nabubřelými loajálními frázemi krutý výsměch nad šedými. Tam kdesi v prázdných přepychových komnatách přechází bez cíle Gur Tvůrce a s hrůzou pocítuje, že proti jeho vlastní vůli tryskají pod nápořem čehosi neznámého z hlubin jeho utýrané, poslaпанé duše představy krásných světů, pozoruhodných lidí, ohromujících citů a pronikají do vědomí. Tam kdesi, neznámo jak, tráví noc doktor Budach, podlomen, sražený na kolena, uštvaný, ale živý... Najednou neobyčejně silně pocítil, že není žádným bohem, který by

který by v dlaních chránil světlušky rozumu, ale bratr pomáhající bratru, syn zachraňující otce. »Zabiju dona Rebu!« »Za co?« »Protože zabíjí mé bratry!« »On neví, co činí...« »Zabíjí budoucnost!« »Za nic nemůže, je synem své doby...« »Čili neví, že je vinen? Ale on neví věci! A já, já vím, že je don Reba vinen.« »A co uděláš s otcem Cupikem? Otec Cupik by dal nevímco, kdyby někdo zabil dona Rebu. Mlčíš? Asi bude třeba zabít hodně lidí...« »Nevím, možná že ano. Jednoho po druhém. Každého, kdo vztáhne ruku na budoucnost.« »To už tady bylo. Trávení jedem, házení bomb. A nikdy se nic neměnilo.« »Ba ne, měnilo. Tak se vytvářela strategie revoluce.« »Ty nepotřebuješ vytvářet strategii revoluce. Ty přece chceš jednoduše zabít.« »Ano, chci.« »A umíš to?« »Včera jsem zabil donnu Okanu. Věděl jsem, že ji zabím, už když jsem k ní šel s pérem za uchem. A mrzí mě jediné to, že jsem ji zabil bez užitku. Takže už mě skoro naučili zabíjet.« »Ale to je přece špatné. Nebezpečné. Vzpomínáš na Sergeje Kožina? Na George Lenniho? A na Sabinu Krügerovou...« Rumata si dlaní otřel vlhké čelo. Člověk přemýšlí, přemýšlí, a nakonec vymyslí starou belu.

Vyskočil a otevřel okno. Skupinky světel v temném městě se rozhýbaly, roztáhly se, seřadily se do řetězů a hned se vynořovaly, hned zase mizely za neviditelnými domy. Nad město se vznesl jakýsi zvuk — vzdálený mnohohlasý povyk. Vypukly dva požáry a ozářily sousední střechy. V přístavu vytryskly jakési plameny. Události se daly do pohybu. Za několik hodin bude známo, co znamená spojenectví šedých a nočních armád, paradoxní spojení kramářů s lupiči, bude známo, čeho chce dosáhnout don Reba a jakou novou provokaci si vzal do hlavy. Jednoduše řečeno, koho dneska vyvraždí. Nejspíš začala noc dlouhých nožů, vyhlazování šedé generality, která zašla příliš daleko, a při jednom likvidace baronů, pokud se náhodou zdržují ve městě, a nejnepohodlnějších aristokratů. Copak asi Pampa, pomyslel si. Jen aby nespál, jinak se ubrání...

Nebylo mu dopřáno domyslet do konce. Ozvalo se bubnování na dveře a zoufalý křik: »Otevřte! Strážný, otevřte!« Rumata odstrčil závoru. Dovnitř vrazil polonahý, hrůzou popelavý člověk, popadl Rumatu za klopy blůzy a celý roztřesený vykřikl:

»Kde je princ? Budach otrávil krále! Irukánští špióni vyvolali ve